

Utredning av Bergstrands utbildningars arbete med bedömning och betygssättning på Bygg- och anläggningsprogrammet

Bakgrund

Bergstrands utbildningar AB är sedan den 1 juli 2020 en leverantör av kommunal vuxenutbildning till Stockholms stad. Leverantören bedriver inom ramen för avtalet med staden utbildning inom Bygg- och anläggningsprogrammet som är en yrkesutbildning på gymnasial nivå.

Sedan avtalsstart har staden haft indikationer på att den utbildning som bedrivits på Bygg- och anläggningsprogrammet på Bergstrands i Bromma inte uppfyller krav i författningar och avtal, bland annat när det gäller arbetet kring betygssättning.

Under år 2021 har staden följt upp leverantörens arbete och i början av år 2022 kom signaler om att bristerna i betygssättningen varit mer omfattande än staden först bedömt. Bristerna ska inte varit isolerade till enstaka lärare eller inriktningar på skolan. Med anledning av detta har staden utrett arbetet kring betygssättning på den aktuella skolenheten mellan januari 2021 och idag. Arbetsmarknadsförvaltningens direktör och avdelningschefen för vuxenutbildningen har lämnat uppdraget till verksamhetsområdet Kvalitet och uppföljning.

Arbetsmarknadsförvaltningen har beslutat om intagningsförbud (i enlighet med avtalsvillkoren) dels 2021-06-22 avseende intag i augusti 2021, dels 2022-02-15 avseende intag i mars 2022. I anledning av beslutet 2021 anmodades anordnaren att åtgärda bristerna inför intag i oktober 2021. Beslutet 2022 grundades på att förestående utredning skulle genomföras.

Utredningsuppdrag

Utredningens uppdrag har varit att bedöma om betygssättningen på bygg- och anläggningsprogrammet under perioden januari 2021 till idag, dvs februari/mars 2022, varit rättssäker.

Utredningen har varit avgränsad till kurser inom fyra inriktningar; träarbetare, målare, golvläggare och väg- och anläggningsarbetare, samt sfi som ges inom ramen för kombinationsutbildning på skolan.

Genomförande

Bedömningen har skett gentemot fyra centrala faktorer för rättssäker betygssättning. Utredningen har granskat förutsättningar för betygssättning, säkerställandet av att betyg beslutas utifrån ett allsidigt underlag, skolans arbete med återkoppling under utbildningens gång samt att beslutet om betyg fattats av personer med behörighet för detta. Innebörden och hänvisningen till styrdokument för dessa områden återfinns under avsnittet ”Vad garanterar en rättssäker betygssättning?”.

Centrala faktorer för rättssäker betygssättning

Förutsättningar för en rättssäker betygssättning

Här har utredningen tittat på om det under aktuella perioder funnits rutiner, stödstrukturer och kompetens bland personalen som i sin tur ger förutsättningar för en rättssäker betygssättning.

Allsidigt betygsunderlag

Utredningen har granskat om skolan säkerställt ett allsidigt betygsunderlag, vilket gett förutsättningar för lärare att sätta betyg i förhållande till kunskapskrav och centralt innehåll i kursen. Då arbetsplatsförlagt lärande (APL) utgör en jämförelsevis stor andel av utbildningen på aktuellt program (mer än 50 procent av utbildningen), har särskilt fokus legat på att skolan säkerställt att genomförande och uppföljning av de moment som elever genomfört på APL avspeglats i betygsunderlagen.

Återkoppling på elevernas prestationer

I bedömningen av betygssättningen har utredningen också granskat hur lärare arbetat med återkoppling till eleverna, fokus har varit i vilken omfattning återkoppling getts samt vilket innehållet varit.

Beslut om betyg fattas av personal med formell rätt till detta

I denna del har utredningen granskat om betygssättande lärare varit behörig att självständigt sätta betyg vid tidpunkten för betygssättning.

Underlag i utredningen

Underlaget för utredningen utgörs av dokumentation, intervjuer och data från förvaltningens egna register.

Rutiner för betygssättning, anställningsavtal och lärarlegitimationer har granskats. Slutligen har egen data kring betyg och information från betygskataloger hämtats in. Underlaget har bestått av både generell dokumentation och betygsunderlag för ett stickprov av elever, totalt 12 elever från sfi (som läses inom kombinationsutbildningen på skolan) och de fyra valda inriktningarna på det reguljära yrkesprogrammet. För de sfi-betyg som ingått i stickproven har också nationella prov från C och D kurser ingått i underlaget. Utredningen har själv och slumpmässigt gjort urvalet av elever som ingår i stickprovet.

Som komplement till dokumentationen har intervjuer med nuvarande rektor, fem av de nuvarande lärarna inom aktuella inriktningar samt en sfi-lärare genomförts. Intervjufrågorna har handlat om vilka förutsättningar som finns för betygssättningen, hur betygsunderlag samlas in generellt, bland annat för de perioder elever är på APL, men också specifikt för de elever som ingått i stickprovet, hur lärare återkopplar på elevernas prestationer under kurserna gång samt hur lärare säkerställer att de vid betygssättning har ett allsidigt underlag som speglar kursens innehåll. I intervju med sfi-lärare har det ingått att prata om vilket betygsunderlag som funnits tillgängliga vid tidpunkten för betyg för två elever i stickprovet samt vilka rutiner och riktlinjer som gäller för betygssättningen inom sfi.

Även elever har intervjuats, totalt 17 stycken. Av dessa har 12 varit inskrivna på programmet mellan mars 2021 och februari 2022. Resterande fem påbörjade sin utbildning i oktober 2021 och förväntas avsluta den under sommaren eller hösten 2022. Eleverna har fått möjlighet att beskriva hur utbildningen varit upplagd och hur de uppfattat att lärare hämtat in och bedömt deras kunskaper. De har också tillfrågats om hur de fått visa sina kunskaper samt hur lärare återkopplat på elevernas genomförande av moment och uppgifter i utbildningen.

Sammanfattade slutsatser

Utredningens resultat redovisas separat för perioden januari 2021 till och med september 2021, samt för perioden oktober 2021 till och med februari/mars 2022.

Vad gäller arbetet med betygssättning under den första perioden, januari 2021 till och med september 2021 är utredningens slutsats att det på skolan funnits allvarliga och omfattande brister i betygssättningen. Under hela perioden januari 2021 till och med september 2021 har drygt 700 betyg satts på kurser inom aktuellt program. Om hösten 2020 räknas in, är antalet betyg drygt 900.

Det har saknats förutsättningar och underlag för att betygssättningen ska kunna genomföras i enlighet med författningarnas krav och det finns vidare exempel på ett flertal betyg som satts av lärare självständigt som saknat behörighet för detta. Bristerna återfinns inom samtliga inriktningar som utredningen granskat och har således inte varit isolerade till enstaka lärare. Utredningens uppfattning är att bristerna varit som störst under våren 2021. Under sommaren och tidig höst 2021 har det utvecklingsarbete som pågått på skolan börjat få effekt i verksamheten, även om det kvarstått brister hela perioden.

Från oktober 2021 har utredningen konstaterat att det utvecklingsarbete som påbörjades på skolan under våren 2021 börjat få synliga resultat i verksamheten och att skolan i huvudsak lyckats åtgärda de brister som tidigare funnits. Den bedömningen har gjorts utifrån vad som framkommit i intervjuer med lärare och elever, men grundar sig också på utredningens antagande att den nya organisationen och de nya arbetssätten som börjat komma på plats under sen vår och sommar 2021 sannolikt implementerats i verksamheten.

Utredningens bedömning är att det från oktober 2021 i huvudsak funnits förutsättningar på plats för en rättssäker betygssättning samt att betygssättningen i huvudsak grundats på ett allsidigt underlag. Inom inriktningarna på det reguljära yrkesprogrammet har det så vitt utredningen kunnat se inte förekommit brister i betygssättningen. Utredningen har dock funnit brister i betygssättningen inom kursen sfi D som ges inom den kombinationsutbildning som finns på skolan.

Vad garanterar en rättssäker betygssättning?

Rektor ansvarar enligt skollagen för att betyg sätts i enlighet med skolans författningar, enligt 14 § 3 kap skollagen. Betygssättningen regleras i skollag, förordning (2011:1108) om vuxenutbildning och i läroplanen (Lvux12, rev 2017) för vuxenutbildningen. Det innebär i praktiken att rektor behöver säkerställa att det finns förutsättningar för att betygssättningen på en skola sker rättssäkert och i enlighet med gällande krav. Exempel på förutsättningar kan vara rutiner och utarbetad systematik för betygssättning, kompetens bland personalen samt att organiseringen av personal möjliggör sambedömning och stöd vid betygssättning där undervisande lärare inte får sätta betyg självständigt.

När betyg sätts ska en elevs kunskaper utvärderas allsidigt i förhållande till kunskapskraven (Lvux12, rev 2017). Kunskapskraven utgår från målen och det centrala innehållet och beskriver med vilken kvalitet eleven har visat sitt kunnande på. För att kunna göra den utvärderingen, behöver läraren genom ett allsidigt underlag säkerställa att eleven fått möjlighet att visa sina kunskaper inom de områden som det centrala innehållet och målen för kursen anger.

En annan viktig del av betygssättningen är att eleverna informeras om grunderna för betyg, enligt 15 § 3 kap. skollagen. Läraren ska också fortlöpande ge information om studieresultat och utvecklingsbehov i studierna i syfte att möjliggöra för eleverna att ta ansvar för sitt lärande och sina studieresultat, och vidare kunna bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen (Lvux12, rev 2017). Återkoppling på elevernas prestationer är också en viktig del i att möjliggöra skollagens intention, uttryckt i 2 § 3 kap skollagen, om att eleverna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Den bidrar också till att elever som lätt når betygskriterier som minst ska uppfyllas ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling

Resultat på nationella prov utgör en del av betygsunderlaget I de kurser där nationella prov finns, bland annat sfi kurs B, C och D, ska resultatet från detta användas som stöd i betygssättningen, enligt förordning (2011:1108) om vuxenutbildning. Resultaten från de nationella proven kan inte utgöra ett fullständigt underlag, utan

ska användas som en del av ett allsidigt underlag vid betygssättningen.

Vem kan sätta betyg självständigt?

Enligt 3 kap. 16 § skollagen ska betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Endast legitimerade lärare får sätta betyg självständigt.

I 4 kap. 4 § förordning om vuxenutbildning ges ett undantag från ovanstående för bland annat yrkesutbildning inom komvux. En yrkeslärare som saknar legitimation, men som bedömts vara behörig och har en tillsvidareanställning får också sätta betyg självständigt.

Om en lärare bedrivit undervisningen men saknar legitimation, eller på grund av anställningsform inte får sätta betyg på yrkesutbildning självständigt, ska den undervisande läraren sätta betyget tillsammans med legitimerad lärare. Båda lärarna ska signera betygs katalogen.

Inte sällan inleds en tillsvidareanställning med en provanställning där syftet är att anställningen ska övergå till en tillsvidareanställning. Provanställning är enligt 6 § i lagen om anställningsskydd en visstidsanställning. Utifrån skolförfattningens regler innebär det att en yrkeslärare som saknar legitimation inte kan sätta betyg självständigt under sin provanställning.

Utredningens slutsatser

Resultatet av utredningen presenteras för var och ett av de områden som utredningen granskat och som bedöms vara centrala för en rättssäker betygssättning. Under varje avsnitt har bedömning gjorts för den första perioden av utredningen, dvs januari 2021 till och med september 2021 och för den andra perioden, oktober 2021 fram till utredningens genomförande.

Har det funnits förutsättningar för en rättssäker betygssättning?

Förutsättningar under perioden januari 2021- september 2021

Utredningen konstaterar att det funnits bristande förutsättningar för en rättssäker betygssättning under den aktuella perioden.

Bland inkommen dokumentation och i intervjuer med personal på skolan framkommer att fungerande rutiner för betygssättning inte funnits på plats fram tills att ett arbete med implementering och uppföljning av arbetssätten för betygssättningen påbörjades i april 2021.

Förutsättningarna för att tillämpa gemensamma rutiner för betygssättningen har också försvårats av att det varit en stor omsättning av personal. Flera rektorsbyten fram till dess att den nuvarande rektorn började sin anställning i augusti 2021 har ägt rum och omsättningen bland lärarna i de granskade inriktningarna har varit stor. Endast en lärare på de granskade inriktningarna har varit anställd före sommaren 2021.

Under våren 2021 bedrevs utbildningen till stor del av lärare med erfarenhet från yrkesområdet men som saknat pedagogisk utbildning. Det har således funnits ett stort behov av stöd i bedömning och betygssättning bland lärarna.

En annan faktor som utredningen bedömt försvårat förutsättningarna är att lärare på vissa inriktningar bedrivit undervisning inom yrkesområden där de själva saknat yrkeskompetens. Detta samtidigt som lärarna haft flera inriktningar parallellt. Utredningen bedömer att förutsättningarna varit låga för dessa lärare att ta till sig kursinnehåll och vidare tillämpa det i undervisningen och betygssättningen, utan erfarenhet och kompetens inom vare sig pedagogik eller yrkesområdet.

En ytterligare försvårande faktor har varit att det förekommit att elever i en inriktning blivit undervisade i kurser som inte ingått i deras yrkespaket. Detta i kombination med upplägget om att läsa flera kurser parallellt har haft en betydande inverkan på dessa elevers utbildning och vad utredningen antar lärares arbete med undervisning, bedömning och betygssättning av samma kurser.

Förutsättningar från oktober 2021 till idag

Utredningen bedömer att förutsättningar för att betygssättningen ska vara rättssäker finns på skolan idag. Att det utvecklingsarbete som påbörjades under sen vår och sommar 2021 har implementerats i verksamheten. Det finns rutiner för betygssättning och lärare och nuvarande rektor beskriver samstämmigt hur dessa ser ut. Av

intervjuer och dokumentation framgår också att det finns utarbetade stödstrukturer för betygssättningen som tillämpas i praktiken, exempelvis ges lärare möjlighet att sambedöma och samtliga beskriver att det finns stöd tillgänglig från kollegor och rektor.

Nuvarande rektor har adekvat kompetens inom området och de lärare som intervjuats beskriver också insatser för att säkerställa deras kompetens inom bedömning och betygssättning.

Lärarna är vidare organiserade så att de bedriver undervisning inom yrkesområden de själva har yrkeserfarenhet av, vilket förbättrar deras förutsättningar att tolka kursplaner och tillämpa dem i undervisningen.

Har betygssättningen grundats på ett allsidigt underlag?

Av utredningen framgår att tanken kring vilket betygsunderlag som ska genereras i yrkesutbildning varit i huvudsak densamma. Det handlar om skriftlig dokumentation som eleverna producerar i samband med APL (APL-dagbok), att praktiska moment i undervisningen genomförs på skolan (dokumenteras i Mitt byggprojekt), skriftliga hemuppgifter, filmer och fotografier etc. samt prov som i första hand testar de teoretiska momenten i undervisningen. Därtill kommer underlag som lärarna får genom att observera eleverna i skolan och i uppföljningen av APL (trepartssamtal, besök på arbetsplats, enkät som handledare fyller i när APL avslutas). Utredningen gör bedömningen att detta ger förutsättningar för att betygssättningen grundas på ett allsidigt underlag.

Perioden januari 2021 till september 2021

Med undantag av måleriinriktningen gör utredningen bedömningen att det på samtliga inriktningar funnits brister i att säkerställa att underlaget vid betygssättningen varit allsidigt.

Det är framför allt inhämtande av underlag från elevernas APL som utredningen anser brister under våren 2021. I elevintervjuer framgår att det i princip inte genomförts uppföljningar av deras APL under våren 2021. Det har inte för alla elever funnits krav på att beskriva innehållet i APL i APL-dagbok. Få elever har vare sig haft fysiska eller digitala besök av lärare på sin APL-plats eller ett avslutande

trepartssamtal där elev, lärare och handledare på APL ska summera elevens kunskande under APL. Flera elever uppger också att de varit missnöjda med sina APL-platser, bland annat att de saknat handledare, haft handledare som de inte kan kommunicera på svenska med eller där de inte fått utföra varierade arbetsuppgifter. Utredningen konstaterar att uppföljningen av APL är central för att säkerställa att eleverna får förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen under sin APL-period. Särskilt viktigt är detta då APL utgör en så stor del av utbildningen.

Under våren 2021 var omsättningen av lärare på skolan stor, endast en av de intervjuade lärarna har varit anställd under våren 2021. Övriga har påbörjat sin anställning under sommaren eller tidig höst 2021. Lärarna vittnar samstämmigt att överlämningen mellan tidigare lärare och nya lärare varit bristfällig eller helt saknats. Det innebär att dåvarande rektor inte säkerställt att det funnits underlag vid betygssättningen, tex arbetat för att minimera att risken för att betygsunderlag går förlorat vid lärarbyte mitt i en kurs inte uppstår. När de nya lärarna skulle sätta betyg i kurser de tagit över från andra, har de därmed saknat underlag från de delar som tidigare lärare undervisat i.

Att skolan under sommaren 2021 kartlagt elever och förlängt kurser för elever som saknat kunskaper i delar av kurserna bedömer utredningen som en adekvat åtgärd för att komma tillrätta med de brister som varit. Samtidigt bekräftar behovet av den åtgärden utredningens slutsats om att det på skolan inte funnits ett arbete för att säkerställa ett till omfattning och innehåll adekvat betygsunderlag.

Perioden oktober 2021 till idag

När det gäller den senare perioden har utredningen konstaterat att det finns förutsättningar och rutiner för att säkerställa att betygsunderlag finns och att underlaget är allsidigt vid betygssättningen. Lärare och rektor beskriver samstämmigt arbetet kring APL-dagböcker, dokumentation i Mitt byggprojekt, inlämnat material från elever för hemuppgifter. Intervjuer och dokument visar också att lärare har system för dokumentation genom löpande noteringar kring eleverna utveckling i förhållande till betygskriterierna för kurserna (sk matriser i skolans systemstöd).

Sammantaget visar lärar- och elevintervjuer att arbetet med implementeringen av uppföljning av APL påbörjades under hösten 2021 och att rutiner och organisation för uppföljningsarbetet börjat sätta sig. Elever som gått på skolan både under våren och hösten beskriver att uppföljningen av APL blivit bättre under hösten. De flesta anger att de regelbundet skickat in APL-dagbok, att lärare eller APL-samordnare besökt eller haft telefonkontakt med handledare under APL samt att trepartssamtal genomförts.

De elever som började på skolan i oktober och som vid intervjuerna hunnit ut på APL beskriver i likhet med lärare hur APL ska följas upp samt att skolan kvalitetssäkrat APL-platserna för att säkerställa att de uppfyller krav som skolan ställer och att eleverna får förutsättningar för att genomföra relevanta moment under sin APL.

Betyg satta i februari 2022 i sfi kurs D

Underlag i utredningen visar att det finns en noterbar skillnad i antalet timmar elever behövt för att nå godkänt betyg i kurs C respektive D. Samma elever har behövt, vad staden bedömer, normallång tid för att nå godkänt betyg i C-kursen medan de behövt anmärkningsvärt lite tid för att nå godkänt betyg i D-kursen. Enligt förvaltningens egna uppgifter rör det sig om drygt 10 elever som avslutat kurs D i februari 2022, varav två av dessa ingått i utredningens stickprov.

Vid en granskning av vilket underlag som legat till grund för betyget framkommer att det i princip endast utgörs av det nationella provet för kurs D. Läraren har inte undervisat eleverna i hela kursen varför det också saknats tillräcklig möjlighet för läraren att vid betygssättning bedöma om det eleverna visat på nationella provet speglar elevernas kunskaper i praktiken. I intervju framkommer att orsaken till att eleverna tilläts göra nationellt prov var för att deras yrkesutbildningar skulle avslutas, och inte för att läraren bedömt att eleverna varit redo och klara med kursen. Med hänvisning till detta bedömer utredningen att beslut om betyg inte grundar sig på ett allsidigt underlag.

Återkoppling på elevernas presentation

Perioden januari 2021 till september 2021

Vad gäller återkoppling till elever framkommer i elevintervjuer att det under våren 2021 skedde sporadisk återkoppling på de kunskaper som eleverna visade i praktiska moment och inlämningsuppgifter. I vissa praktiska moment anger eleverna att lärarna hade för många elever och inriktningar parallellt för att ha möjlighet att bedöma vad eleverna gjorde på skolan. Uppgifterna från eleverna går isär vad gäller om lärare återkopplade. Utredningen har inte heller kunnat ta del av dokumentation som visar om eller hur återkoppling skedde.

Perioden oktober 2021 till idag

I intervjuer framkommer att lärarna arbetar medvetet kring återkopplingen så att den ska vara framåtsyftande och relevant i förhållande till elevens kunskapsutveckling i kursen. Detta bekräftas i elevintervjuer. Eleverna beskriver att de har kunskap om vad som krävs i kursen samt löpande informeras om sin utveckling i förhållande till kursens mål. Utredningen har inte funnit att skolan idag brister i det avseendet.

Har beslut om betyg fattats av personal behöriga till detta?

Perioden januari 2021 till september 2021

Utredningen har granskat betyg satta av fyra lärare som vid tidpunkten för betygssättning saknat lärarlegitimation och haft en provanställning. Av betygskatalogen framgår inte att fler deltagit i beslutet om betyg.

Utredningen har visat att åtminstone en av dessa lärare också i praktiken självständigt satt betyg på flera elever i olika kurser. Det rör sig om drygt 40 betyg satta under våren 2021. Det innebär att betyg beslutats självständigt av lärare som saknat den rätten, och att dåvarande rektor brustit i att säkerställa att betyg fattas enligt gällande regler i skollagen. Utredningen ser detta som en allvarlig brist då en central faktor för att garantera rättssäkerheten saknats vid betygssättningen.

För övriga två lärare, som även de står som enda betygssättande lärare i betygskatalogen för betyg satta under augusti och september 2021, har det i intervjuer med personal på skolan framkommit att betygen i praktiken sattes tillsammans med legitimerad lärare eller

rektor. Där är utredningens bedömning att skolan brustit i att säkerställa att betygs katalogen avspeglar vilka som deltagit i beslutet. Även detta har påverkat rättssäkerheten då det ska vara tydligt vilka som deltagit när beslut om betyg fattats.

Perioden oktober 2021 till idag

Utredningen har inte funnit att lärare som saknat rätt att sätta betyg självständigt gjort detta under perioden oktober 2021 till februari/mars 2022. Samtliga betygssättande lärare under perioden har haft rätt att sätta betyg självständigt då det antingen rört sig om legitimerade lärare eller lärare med en tillsvidareanställning.